

Kultur / **Bøger**

Skiløbende fynbo skyder pil i enden på blåtandet hersker

Svend Tveskæg som maleren Lorenz Frølich forestillede sig han så ud i 1880'erne

ANMELDELSE / 22.03.17

Kongerækken er begavet og fængende historieformidling til både den trætte teenager og den lidt ældre læser. For ingen kan da undgå at blive opslugt af skiskydende høvdinge, der skyder skidende konger!

Alexander Rich Henningsen

Podcasten *Kongerækken* af journalist Anders Olling og historiker Hans Erik Havsteen har taget Danmark med storm og har netop rundet en million downloads siden den debuterede på Netudgaven. Radioprogrammer om de danske regenter er åbenbart ligeså rødglødende interessant som det jernstykke, munken Poppo bar for at omvende Harald Blåtand til kristendommen. Nu er serien blevet til et bogprojekt i samme stil som forlaget Penguins serie *Penguin Monarchs* om det britiske kongehus: en kort, omtrent 100 sider lang bog, der gennemgår en eller flere kongers liv, både officielt og de mere private og, ja, kulørte dele. Skriften er pædagogisk, de tunge faktadele er vævet ind i kulørte anekdoter. Lidt som de succesfulde *Tænkepause*-bøger fra Aarhus Universitetsforlag eller Informations Forlags *Moderne Ideer*-serie. Måske er Kongerækken faktisk lidt mere kulørt, lidt mere suspense-drevet og effektjagende.

Men det gør ikke spor, for det er altid tydeligt, hvornår noget er spekulation og forfatterens egne vurderinger, og hvornår der er tale om mere håndfaste oplysninger, udledt af nyere arkæologiske fund, teknisk avancerede dateringer af knogler og den slags. Vurdering og diskussion af kilders troværdighed er

et helt centralt element i *Kongerækken* og en del af det, der gør serien så læseværdig. I begyndelsen af hvert kapitel bliver det beskrevet, hvor meget eller lidt kildemateriale, vi har om den her konge, og hvor meget der er tale om gætværk, når hans liv og levned skal beskrives. Desuden tager forfatterne løbende opgør med herskende teorier om, hvorfor en bestemt konge gjorde, som han gjorde. For eksempel argumenterer de for, at Svend Tveskægs erobringstogter mod England ikke skal ses som et nationalt dansk projekt, hvor danske vikinger på sædvanlig brutal vis plyndrede fremmede landes kirker og klostre, men som en slags migrationsbølge, hvor mange skandinaver søgte nye tilværelser i det rige England – en bevægelse Svend Tveskæg altså red på bølgen af.

I *Kongerækken* refereres der ofte til diverse middelalderlige krønikeskrivere som eksempelvis Saxo, og her påpeger forfatterne, hvorfor krønikernes forfattere har interesse i at skrive som de gør, og hvorfor man ikke altid skal tage ordene for gode varer. De store krønikeskrivere havde ved Gud (!) et kristent bias, der fik dem til at hylde Harald Blåtand, der kristengjorde danerne, mens Svend Tveskæg, der efter sigende på ny tolererede hedenske ritualer, fik en urimelig overhaling som en elendig konge. Fremstillingen i krønikerne skal altså tages med et gran salt, ifølge Anders Olling og Hans Erik Havsteen. På den måde balancerer forfatterne smukt det mytiske med det mere historiografisk-videnskabelige, og det giver teksten liv. Det gør nemlig ikke fremstillingen hverken useriøs eller uredelig, for kildekritikken og påpegningen af selve historieskrivningens uundgåelige partiskhed er central. Saxos arbejdsgiver var Absalon og det gør hans krønike til et stykke propaganda. Men alle har jo en arbejdsgiver, og derfor bliver ingen andenhåndskilde taget for umiddelbart sand, men i stedet underlagt kritisk granskning af de to forfattere. Det er ret genialt, for det muliggør samtidig, at de kulørte røverhistorier får plads i *Kongerækken*. Der er netop ingen grund til at skære myterne væk, bare fordi de er myter. De er vigtige, ikke mindst som skildringer af strømninger i eftertiden, for eksempel 1800-tallets nationalromantiske besyngelse af vikingekongerne, men også fordi de har så god underholdningsværdi. Som oprulningen af striden mellem Valdemar Den Store og hans konkurrenter til tronen Svend Grathe og Knud Magnussen, der beskrives som »danmarkshistoriens måske vildeste og blodigste fætter-kusinefest«. Og ja, begivenhederne rummer vold, intriger, snyd, baghold og dumstolthed nok til at være adskillige *Game of Thrones*-afsnit værdig – måske faktisk en hel sæson. Og forfatternes fremstilling af begivenhederne er på én gang saglig og fængende.

Et andet eksempel er beskrivelserne af den fynske viking Palnatokes skærmydsler med Harald Blåtand, der blandt meget andet indebærer, at Palnatoke efter noget fuldemandspraleri blev udfordret af Harald til at skyde et æble af hovedet på sin egen søn, hvilket han naturligvis gjorde uden problemer; at Palnatoke efter endnu en gang pralen blev udfordret til at løbe på ski ned ad nogle stejle skånske klipper, hvilket han også uden videre sagde ja til, og hvor han efter sigende ramlede ind i et fremspringende skær og mirakuløst overlevede, blandt andet fordi klipperne bremsede ham fra at suse lige lukt ud i det iskolde hav; samt endelig at Palnatoke (*spoiler alert!*) under det ulmende oprør mod Harald sneg sig ind på kongen med sin bue og pil og, som den kry fynbo senere pralede med over for arvtageren Svend Tveskæg, »skød den i røven på din far og hele vejen igennem ham, så den kom ud ad munden.« Ja, Palnatoke var nok god til at skyde med bue og pil, men han var vist også lidt af en pralhals.

Kongen som historisk linse

Noget andet, der gør *Kongerækken* til eminent historieformidling, er bøgernes evne til at løfte sig ud over emnet: den danske kongerække. Det er naturligvis kongerne, der er centrum i de forskellige tekster, men kongernes handlinger, deres fejl og sejre, bliver konstant bundet op på de bredere historiske forhold i Danmark og Europa. På den måde bliver *Kongerækken* mere end blot isolerede konge-biografier, men en fremstilling, hvor de danske regenter bliver en slags linser, vi ser en stor del af danmarkshistorien igennem. Vi får simpelthen tegnet portrætter af Danmark, som det så ud på den tid, de forskellige konger levede. Blandt andet understreges det fornemt, hvordan "Danmark" i fortiden ofte var en noget broget størrelse, der i lange perioder ikke var at betragte som én nation. Den almindelige dansker var oftest først og fremmest bonde, dernæst måske jøde eller skåning. Riget Danmark var alligevel så ustabilt, at det svulmede op og skrumpede ind som kongerne kom og gik. Brugen af kongerne som en slags linser at se hele Danmarks historie igennem er god historieformidling, fordi man uden at tænke over det bliver fodret med en masse støvet viden, og det glider ind, uden man som læser er nødt til at piske sig selv til at forstå og huske det hele. *Kongerækken* kan man nemlig slet ikke lade være med at *binge*-læse, når først de helt vilde krige og intriger tager fat!

En enkelt kritisk note: nogle steder kommer forfatterne med udsagn, hvor man som læser er nødt til at stole på deres historiefaglige autoritet i lidt for høj grad. For eksempel i deres beskrivelse af middelalderens katolske kirke, der, skriver forfatterne, kan forstås som et slags datidens EU. Det kan for så vidt være en god nok sammenligning, men den kan alligevel være problematisk forsimplende. Det er nok et problem, der vil være svært at undgå, når man har en form, hvor kulørt sladder blandes med hårde facts, og det ændrer da heller ikke på, at *Kongerækken* er genial historieformidling, som er vedkommende for både den unge teenager og den lidt ældre historieinteresserede læser.

FAKTA

Anders Olling og Hans
Erik Havsteen: Gorm
den Gamle, Harald
Blåtand & Svend
Tveskæg, 96 sider.
Valdemar den Store &
Knud 6., 96 sider.
Valdemar Sejr, 96 sider.
Alle tre bøger
udkommer d. 22. marts
2017.

Kongerækken er
oprindeligt en
podcastserie fra

Netudgaven, men
udkommer nu også i
bogform på Lindhardt
& Ringhof

